

AGNIESZKA GROMKOWSKA-MELOSİK

*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu*

ETON COLLEGE. SZKIC DO PORTRETU BRYTYJSKIEJ ELITARNEJ EDUKACJI

ABSTRACT. Gromkowska-Melosik Agnieszka, *ETON COLLEGE. Szkic do portretu brytyjskiej elitarnej edukacji* [ETON COLLEGE. Sketch for a portrait of the British Elite Education]. *Studia Edukacyjne* nr 30, 2014, Poznań 2014, pp. 39-56. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-232-2756-4. ISSN 1233-6688

The article is devoted to the analysis of the social functions of the British public school Eton College, one of the most widely recognized elite schools in the world. Knowing the history of this school is necessary to understand not only the modern educational system of Great Britain, but also a number of social, economic, political, and cultural contexts of the country's development. Eton College is closely associated with the emergence of British civilization and British national identity, especially because boarding public schools such as Eton College not only play the educational role, but also create culture. According to many scholars of education, this college serves the upper class and the aristocracy, providing its graduates privileged access to university at a higher level (elite universities). Nowadays Eton College is still perceived as a bastion of reproduction of male elites.

Key words: elite education, Eton College, public British schools, masculinity

*Mówiono nam często,
że niczego nie nauczono nas w Eton.
Być może to prawda, ale myślę, że robiono to doskonale¹*

Wszystko jest tu jak z bajki. Białe lilie w herbie, białe stado łabędzi, śnieżnobiałe koszule ze sztywnymi białymi kołnierzykami i białymi muszkami. Niebieskie niebo i paski na krawatach, niebieskie prążki na spodniach. Najbardziej zielona trawa na pięknych, słynnych boiskach, gdzie została

---

¹ Słowa wypowiedziane przez Lorda Plumera w 1916 roku; cyt. za: J. Gathorne-Hardy, *The Public School Phenomenon*, London 1977, s. 151.

wygrana bitwa pod Waterloo². Stuletnie zielone wierzby i seledynowozielony oficjalny kolor szkoły nazywany Eton Blue, czyli jedyny w swoim rodzaju etoński błękit.

Oglądam filmy przedstawiające codzienność w Eton. Ten, który na długo utkwi w mojej pamięci to sielankowy obraz młodych chłopców ze słomkowymi kapeluszami pełnymi wiosennych kwiatów, płynących łodziami po Tamizie. Wzdłuż rzeki przecinającej wielohektarowy park, szacowne i pełne powagi rodziny uczniów przyglądają się ceremonii. Zanurzają łyżeczki w szklanych pucharkach: bezy, lody i truskawki, czyli słynny deser o pełnej uroku nazwie Eton Mess.

Jeszcze kilka fotografii z przeszłości. Na jednej z nich dwóch kilkunastoletnich chłopców w „dorosłych” czarnych frakach i wysokich cylindrach przygotowuje się do krykieta; z boku obserwują ich chłopcy z klasy robotniczej. Absolutny kontrast statusu i symbol zajmowania opozycyjnych miejsc w strukturze społecznej. Na koniec kilka pieśni. Słynna „Boating Song”, często mylona z hymnem szkoły, brzmi absolutnie doskonale w wykonaniu chóru szkolnego. I oczywiście podniosły hymn. Eton College najczęściej nazywany jest w skrócie Eton. Herb szkoły stanowią trzy białe lilie, symbolizujące dziewictwo i jaśniejące kwiaty nauki.

Dlaczego spośród wszystkich elitarnych męskich szkół publicznych wybrałam – jako obiekt moich zainteresowań – właśnie Eton? Dlatego, że zgadzam się ze słynnym powiedzeniem, że

Winchester jest starsze, Rugby bardziej progresywne, Harrow szczeni się najbardziej znakomitymi absolwentami, ale kiedy myślisz o angielskiej publicznej szkole [elitarnej], na myśl przychodzi ci Eton³.

Eton College to najbardziej sławna i najlepsza (zgodnie z poradnikami i rankingami elitarności) szkoła średnia na całym świecie.

O potęgze mitu Eton świadczy niewątpliwie panteon fikcyjnych postaci z obszaru kultury popularnej, którym twórcy nadali status Starych Etończy-

---

² Słynne powiedzenie „Bitwa pod Waterloo została wygrana na boiskach Eton” odnosi się do przekonania, zgodnie z którym celem kształcenia w tej szkole było wymazanie tożsamości jednostkowej i stworzenie świadomości grupowej. W rezultacie, jej absolwenci byli jak „żołnierze gotowi na wszystko”, działający bez wahania. Podaję za: P.W. Cookson Jr., *Caroline Hodges Persell, Preparing for Power. Cultural Capital and Curricula in America's Elite Boarding Schools*, New York 1985, s. 25.

³ E. Howard, *Everyday life in a boys' public school: Eton, Edwardian Promenade*, 2011, 13 December, adres internetowy: <http://www.edwardianpromenade.com/education/boys-public-school-eton/>

ków (absolwentów Eton College). Wśród nich możemy znaleźć: Kapitana Hooka z Piotrusia Pana, detektywa Lorda Petera Wimseya, Agenta Jamesa Bonda, a także Kapitana Artura Hastingsa z powieści Agathy Christie. Trudno również zaprzeczyć, że ogromny sukces serii o Harrym Potterze jest w dużej mierze zasługą umieszczenia powieści w scenerii elitarniej szkoły z internatem. I choć jeden z głównych bohaterów – Justin Finch-Fletchley, pochodzący z arystokratycznego rodu, podkreśla „Byłem przeznaczony do Eton, nie muszę ci mówić, jak jestem zadowolony, że trafiłem tutaj”, to właśnie to zdanie ma świadczyć o elitarności baśniowego Hogwartu. Niewątpliwie, odwołuje się on do masowej wyobraźni i jest częścią potocznej świadomości milionów ludzi.

Przygotowane przez szkołę foldery w doskonały sposób wpisują się w koncepcję reprodukcji kulturowej Pierre’a Bourdieu. Zgodnie z nią, Eton nie tyle kształci akademicko, ile kształtuje charakter swoich uczniów, wpisując w ich umysły „charyzmatyczny i homogeniczny” habitus. Dokonuje się tu konwersja „ascetycznej kultury samokontroli”, osiągananej za pomocą surowej dyscypliny i całkowitego zagospodarowania czasu wolnego uczniów, na zdolność kontroli nad innymi. W rezultacie, uzyskuje się w Eton homogeniczność grupy, która posiada odrębny, wspólny klasom rządzącym, kapitał symboliczny⁴, a to co prywatne staje się publiczne w ramach odpowiedzialnie ukształtowanej lojalności grupowej⁵.

W prospekcie dla zainteresowanych uczeniem się w tej elitarniej szkole na lata 2009/2010 możemy przeczytać, że „choć poprzez wieki style nauczania, treści nauczania i oczekiwania społeczeństwa zmieniają się, to esencję tego, czym jest ta szkoła” wciąż można oddać słowami jej dyrektora Williama Johnsona z połowy XIX wieku.

W Eton – pisał – wyposażamy uczniów w wiedzę, z której część mogą zapomnieć, jednak cięń wiedzy, która zostanie w ich umysłach ochroni ich przed wieloma złudzeniami. Znacznie ważniejsze niż wiedza jest nauczanie się sztuk i obyczajów, które zostaną na całe życie. Naszym najważniejszym celem jest zachęcenie każdego ucznia do bycia samoświadomym, dociekliwym w poznawaniu rzeczywistości, tolerancyjnym, optymistycznym młodym człowiekiem z doskonale wykształconym charakterem, niezależnym sposobem myślenia, który ma szacunek do odmienności innych. (...) Każdy kto opuszcza tę szkołę ma poczucie własnej wartości, która pozwala mu nie tylko zaangażować się we własnej sprawie, lecz zaangażować się w sprawę większej wagi, przy czym działać na rzecz dobra społecznego⁶.

⁴ D. Swartz, *Culture and Power: The Sociology of Pierre Bourdieu*, London 1997, s. 205.

⁵ R. Wilkinson, *Gentlemanly Power: British Leadership and the Public School Tradition; a Comparative Study in the Making of Rulers*, Oxford 1964, s. 39.

⁶ Prospekt szkoły Eton College na rok szkolny 2009-2010, Newsbury, Berkshire, UK, s. 5,

Etosem klasy szkolnej w Eton jest zachęcanie chłopców do rozszerzania granic ich własnych możliwości. Silny nacisk jest kładziony na dyskusję, doświadczenia i wykorzystanie źródeł, które stymulują niezależne myślenie⁷.

W szkole kładzie się nacisk na indywidualizm, a uczniom wpaja przekonanie, że będą liderami przyszłości, zachęca się ich do urzeczywistniania marzeń.

Co, zdaniem władz szkoły, wyróżnia Eton spośród innych szkół, to dyscyplina panująca w szkole, która, jak się podkreśla, rzutuje na doskonałą organizację również i późniejszego życia. Jaki jest ideał wychowawczy w college'u? Oddajmy raz jeszcze głos oficjalnym dokumentom: „Pewność siebie pozbawiona arogancji, entuzjazm nieskrępowany cynizmem, wytrwałość w opieraniu się niepowodzeniom i aktywna tolerancja wobec innych”. Ponadto, największy nacisk kładzie się na „wykształcenie poczucia integralności, które sprawi, że chłopcy będą potrafili odróżnić dobro od zła i mieli odwagę opowiedzieć się za tym, co uważają za prawdę”.

Szkoła ma pełną świadomość odrębności tożsamościowej swoich uczniów i absolwentów, dlatego w folderze czytamy:

często mówi się, że Etończycy wydają się pewni siebie i zrelaksowani w otoczeniu publicznym. Że są pewni siebie, elokwentni i uprzejmi (...) dla nas jest ważne, aby odróżniali się nie tylko „społecznym stylem, ale i istotą charakteru”.

Zdaniem władz, szkoła „daje chłopcom pełne wyzwania, wspierające środowisko, które umożliwia im osiągnięcie na poziomach, o których prawdopodobnie nigdy by nie marzyli w innym miejscu”. I właśnie dlatego „chłopcy opuszczający Eton znają swoją drogę, którą mają iść w pełnym rywalizacji świecie i wiedzą, jak osiągnąć sukces za pomocą własnego wysiłku i charakteru”. Pozwolę sobie na zacytowanie jeszcze kilku fragmentów folderu, jako że doskonale oddaje tożsamościowo-twórczą rolę szkoły.

Za pomocą własnego języka i tradycji, nie tylko poprzez dystynktywny strój, Eton tworzy świat, w którym chłopcy są rozpoznawani po charakterze i osiągnięciach, a nie z powodu pochodzenia. Pragniemy, aby nasi chłopcy byli wytrwale dążącymi do celu obywatelami świata. Chcemy, aby uwierzyli, że to oni mogą mieć moc sprawczą jego zmiany.

I ostatnie, ale z pewnością nie najmniej ważne słowa folderu: „Koniec edukacji w Eton nie jest równoznaczne z końcem edukacji samej w sobie, to fundament na całe życie”.

⁷ Tamże, s. 6.

Jednym z symboli szkoły jest wysoki mur, pod którym rozgrywa się tradycyjną tylko dla Eton tzw. Wall Game. Ten realny mur stojący na terenie Eton może stanowić metaforę szkoły. Z jednej strony – jest to świat, do którego inni nie mają dostępu. Z drugiej – jest murem stanowiącym o sile szkoły. Jej uczniowie to poszczególne cegły, które stanowią o jego spistości i sile.

Zdaniem autora książki *Floreat Etona, Anecdotes and Memories of Eton College*, Ralpa Nevilla, tradycja szkoły stała się dla większości jej absolwentów drugą religią, co jest związane z „geniuszem miejsca”⁸. W podobnym tonie wypowiedział się Lord Longford Cabinet Minister:

Nigdy nie brałem niczego tak poważnie [jak Eton]. Dla Etończyków nie istnieje inna szkoła [niż Eton]. Mam na myśli, że ona jest jak Kościół Katolicki w jego najbardziej triumfalnych momentach⁹.

Jest to system zamknięty sam w sobie i choć często bywa krytykowany za swoją nierealność i ekskluzywność, to wytwarza absolwentów, którzy są postrzegani jako zespolona elita. Jest to system perfekcyjnie wytwarzający spistość bardzo indywidualnych w swojej naturze elementów. Jakiej kategorii użyć, żeby uchwycić tę spistość? Pokolenie jest pojęciem czasowo zbyt wąskim, wielopokoleniowa rodzina wydaje się trywialna, jednym z trafnych określeń może być – plemię. Etończycy, jak pisze krytycznie jeden z byłych uczniów tej szkoły, mogą być postrzegani jako „dziwne plemię, niekomfortowe ze swoim dziwnym ubiorem, niemal autystyczne w swoim niezwracaniu uwagi na innych”¹⁰. Inny autor dopełnia tego wizerunku, pisząc o absolwentach Eton: „arogancy, awanturnicy i ekskluzywni”, ale nie na pozór, lecz rzeczywiście,

laureaci nagród, zarówno sportowych, jak i naukowych. Kiedy określali resztę kółki (bez urazy) jako „plebs” nie mieli na myśli tradycyjnego rozróżnienia na klasy społeczne. Byli doskonale urodzeni (...). Mieli standardy zachowania, „wypolerowani” nigdy „niemądry”. Zawsze płacili za szkody, które wyrządzili. Świetnie się wysławiali. Wszyscy czytali poezję, część nawet ją pisała. Wielu było niezwykle przystojnych. Byli zaciekłymi wrogami kultu dekadencji. Każdy z nich na swój sposób był religijny¹¹.

Współcześnie w Eton uczy się około 1300 chłopców w wieku 13-18 lat. Opłata rekrutacyjna to 1500 funtów, a czesne wynosi blisko 15 tysięcy fun-

⁸ R. Nevill, *Floreat Etona, Anecdotes and Memories of Eton College*, London 1911, s. 2.

⁹ N. Fraser, *Importance of Being Eton: Inside the world's Most Powerful School*, London 2012, s. 76.

¹⁰ Tamże, s. 58

¹¹ E. Waugh, *Two Lives: Edmund Campion and Roland Knox*, London 2005, s. 192-193.

tów rocznie. W przeszłości można było zapisać syna do Eton bezpośrednio po urodzeniu. Obecnie można zarejestrować chłopca, który nie ukończył 10 lat i 6 miesięcy. Podstawą zakwalifikowania do szkoły jest indywidualna ocena kandydata. Jak możemy przeczytać w opisie „tożsamości szkoły”: dostęp jest otwarty, opiera się na współzawodnictwie i merytokratycznych regułach, a selekcja jest oparta na analizie „wszechstronnych uzdolnień”, a nie na czysto akademickich kryteriach. Ponadto, „wspiera się uczniów z dysleksją i innymi specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”¹².

W procedurze rekrutacyjnej chłopców urodzonych od września do lutego ocenia się w semestrze jesiennym, a urodzonych od marca do sierpnia w letnim. Rodzice są wcześniej zawiadamiani o terminie oceny, a szkoła, do której uczęszcza chłopiec, wysyła do Eton informacje o jego ocenach, zainteresowaniach i talentach. W jedno popołudnie każdy kandydat jest indywidualnie oceniany podczas wywiadu, wypełnia test badający werbalny, matematyczny i percepcyjny potencjał. Ten test nie opiera się na wiedzy, lecz bada, jak się wierzy, „wrodzone” predyspozycje. Z wyników tworzony jest ranking i przydzielane są punkty¹³.

Poniżej zamieszczam dwa przykładowe tematy esejów z roku 2011. Pierwszy brzmiał: „W kwestii okrucieństwa i łaski: czy lepiej być uwielbianym czy budzić strach?” Drugi natomiast wymagał odniesienia się do następującej sytuacji: „Jest rok 2040. Na ulicach Londynu miały miejsce zamieszki z powodu braku benzyny spowodowanego kryzysem naftowym na Bliskim Wschodzie. Demonstranci zaatakowali budynki publiczne. Kilku policjantów zginęło. W związku z tym rząd użył sił zbrojnych, aby stłumić protesty. Po dwóch dniach protesty ustały, jednak 25 demonstrantów zostało zabitych przez wojsko. Jesteś premierem. Napisz scenariusz przemówienia, w którym wyjaśniasz, dlaczego zaistniała konieczność użycia wojska przeciwko protestującym (...) uwzględniając zarówno argumenty za koniecznością takiego rozwiązania, jak i jego aspektem moralnym”¹⁴.

Chłopcy zaczynają naukę w Eton zaraz po swoich 13. urodzinach, jeśli pomyślnie przejdą procedurę „Common Entrance”. Koniecznym, wstępnym warunkiem przyjęcia do Eton jest uzyskanie odpowiedniej liczby punktów z następujących przedmiotów: angielski, matematyka, nauki przyrodnicze oraz jeden z języków: francuski, hiszpański lub niemiecki. Oczekuje się wysokiego poziomu zaawansowania z matematyki, jednak indywidualne przypadki mogą być poddane dyskusji z tutorem.

¹² <http://www.ukboardingschools.com/school/eton-college.html>

¹³ Folder nr 2, Entry to Eton.

¹⁴ M. Holehouse, *Eton boys are taught they were born to rule. It's a shame so many are not*, „The Telegraph” z 24 maja 2013.

Każdego roku przyznaje się 70 stypendiów. Istnieją różnego rodzaju stypendia. Zwykle zapewniają one 10% zniżkę w czesnym, choć może być ona zwiększona nawet do 100% w szczególnych przypadkach. Zgodnie z danymi z roku 2012 – czterdziestu chłopców uczy się nie płacąc czesnego, a 20% uczniów otrzymuje wsparcie finansowe.

Wśród nich najbardziej zaszczytne to Stypendium King's Scholarship (Królewskie Stypendium). Każdego roku istnieje 14 takich stypendiów – chłopiec ubiegający się o nie musi mieć skończone 12 lat, ale nie może mieć więcej niż 14 lat w dniu 1 września, w roku kalendarzowym, w którym odbywają się egzaminy. Egzamin ten odbywa się w maju, bazuje w dużej mierze na osiągnięciach z sylabusu z Common Entrance, ale wykracza daleko poza wymagany standardowo poziom analitycznych umiejętności oraz niezależności myślenia¹⁵.

Kolejne stypendium to New Foundation Scholarship (Stypendium Nowej Fundacji). Ubiegając się o nie, należy w wieku 13. lat przystąpić do rozmowy kwalifikacyjnej i egzaminu, opartego na programie nauczania state school, specjalnie przeznaczanego dla wybitnie uzdolnionych chłopców, którzy nie posiadają wystarczających środków finansowych, aby uczyć się w Eton. Istnieją również stypendia Music Scholarship, Sixth Form Scholarship, Horizon Foundation Scholarship (przeznaczone dla chłopca z Dalekiego Wschodu), Tsukanov Scholarship (dla chłopców utalentowanych muzycznie lub akademicko i mających korzenie rodzinne w byłym Związku Radzieckim), The Andrew Lloyd Webber Foundation Music Scholarship (dla chłopców wybitnie utalentowanych muzycznie, których rodziców nie stać na pokrycie kosztów nauki) oraz The Michael Meredith Drama Bursary (dla chłopca, który wniósł znaczący wkład do teatru szkolnego zarówno w roli aktora, jak i scenografa czy reżysera sztuki)¹⁶.

Każdy uczeń dysponuje własnym pokojem do nauki. Przydziela mu się również indywidualnego opiekuna. W pierwszym roku nauczania zakres nauczanych przedmiotów jest szeroki, co pozwala na dokonanie wyboru tych, które są dla ucznia najbardziej interesujące w kolejnych latach nauki. Szkoła oferuje naukę jedenastu współczesnych oraz dwóch klasycznych języków. Podkreśla się nacisk na rozwój fizyczny, co umożliwia szeroki wybór sportów i gier. Nieprawdopodobnie rozbudowana jest też oferta zajęć pozalekcyjnych. Uczeń może tu wybierać z ogromnej liczby propozycji: dyscyplin sportowych, gry na różnych instrumentach, kręcenia filmów, wydawania gazety, sztuk pięknych¹⁷.

¹⁵ Oficjalna strona szkoły www.etoncollege.com

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże.

Na oficjalnej stronie Eton możemy również poznać rozkład dnia chłopców. Nie ma w nim szczeliny do własnego zagospodarowania; wszystko jest określone co do minuty i drobiazgowo rozpisane. Jak wygląda dzień w Eton? Zaczyna się śniadaniem o 7.30, następnie spotkanie z Gospodarzem domu (House Master) lub Damą (Dame), możliwe jest również przeczytanie gazety. O 8.35 rozpoczyna się modlitwa w kaplicy, a w wyznaczone dni ma miejsce również spotkanie z Tutorem. Następnie trzy lekcje. Po nich trwająca dziesięć minut przerwa: tzw. chambers – czas wolny, w czasie którego można zjeść przekąskę. Następnie dwie kolejne lekcje. Po nich o 13.15 Lunch (Boy's Dinner). Po lunchu zajęcia sportowe lub inne – wyznaczone przez szkołę. Następnie powrót do pokoi na herbatę i prysznic. W poniedziałki, środy i piątki odbywają się popołudniowe lekcje. Godziny 18.15-19.30 są przeznaczone na naukę w pokojach, chyba że chłopcy oddają się innym zajęciom o charakterze tutorial lub innym wyznaczonym przez opiekunów. We wtorki i czwartki nie odbywają się lekcje popołudniowe, zamiast tego mają miejsce zajęcia sportowe, które trwają od 17.00 do 18.30. Po nich o 19.30 rozpoczyna się kolacja, następnie spotkanie w Domu Modlitwy (House of Prayers), gdzie przekazywane są ogłoszenia, odbywają się debaty i prezentacje przygotowane przez chłopców. Czas pójścia na spoczynek dla nowo przyjętych chłopców to 21.30. Godzinę tę przesuwają o kolejne pół godziny z każdym kolejnym rokiem. W sobotę są tylko cztery poranne lekcje. Wiele reprezentatywnych spotkań odbywa się popołudniu, w tym wizyty w zaprzyjaźnionych szkołach. Wieczór służy (doskonale zorganizowanemu) relaksowi, w czasie którego można uczestniczyć w sztuce, koncercie lub innym wydarzeniu społecznym. W niedzielę jest msza święta, a dla starszych chłopców alternatywnie świeckie zgromadzenie. Można grać w orkiestrze lub śpiewać w chórze, oferowane są również przez cały dzień różne atrakcje, które są nadzorowane. Warto dodać, że w ciągu roku szkolnego w Eton odbywa się ponad 200 spotkań z mówcami z zewnątrz¹⁸.

Rok szkolny podzielony jest na trzy semestry – jesienny, wiosenny i letni. Urlopy do domu są ściśle wyznaczone: istnieje jedna przerwa wakacyjna w połowie roku i cztery wolne weekendy – każdy na koniec połowy semestru. Stanowi to i tak ogromny postęp w stosunku do czasów, w których chłopcy wracali do domu jedynie na czas letnich wakacji, a Święta Bożego Narodzenia spędzali w Eton. Obecnie każdy uczeń może wziąć całonocną przerwę jeden raz w wyznaczonych dniach, która zaczyna się po grach sportowych w sobotę i kończy o 18.15 w niedzielę. Im uczeń starszy, tym jego

¹⁸ Tamże.

plan jest bardziej określony i ma ograniczone możliwości dysponowania czasem wolnym według swoich potrzeb¹⁹.

Eton jest szczególnie słynny z powodu swoich przysłowiowych boisk szkolnych. Bez wątplenia, może się poszczycić niebywałą infrastrukturą w tym zakresie. Nie bez przyczyny na stronie szkoły można zapoznać się z bogatą ofertą zajęć sportowych oraz wynikami rozgrywanych tam meczów. Jednak i w tym przypadku na pierwszy plan wysuwa się głęboka świadomość celu oraz pedagogicznego wykorzystania zajęć sportowych. Nie umieszczono ich, jak czytamy, w programie nauczania po to, aby sprawić chłopcom przyjemność, lecz z pełną świadomością ich wkładu do uzyskania pełni człowieczeństwa:

nauki wygrywania i przegrywania, przewodzenia i bycia kierowanym, do przekazania własnych ograniczeń, do myślenia kategoriami drużyny, wiedzy, kiedy sięgać po więcej i kiedy przyjąć porażkę²⁰.

Szkoły publiczne, a szczególnie Eton uważa się za miejsce, w którym dokonała się instytucjonalizacja sportu, który jeszcze w XIX wieku miał charakter przypadkowych, nieregularnych wydarzeń finansowanych przez klasy wyższe lub Kościół²¹.

Każdy uczeń może wybierać z ponad trzydziestu dyscyplin sportowych (soccer, krykiet, rugby, hokej, kajakarstwo, lekka atletyka, squash, rackets, fives) i czterdziestu drużyn prowadzonych przez nauczycieli wychowania fizycznego lub profesjonalnych trenerów. Gry w Eton są podzielone na dwie kategorie: główną i drugorzędną (*major, minor*). Każdy uczeń ma obowiązek uczestniczenia w grach głównych, które są przyporządkowane do kolejnych semestrów. W semestrze jesiennym, zwanym Michaelmas, obowiązkowe jest uczestnictwo w piłce nożnej i rugby. W semestrze wiosennym – Lent – uczeń musi brać udział w hokeju, kajakarstwie i grach na boiskach. Z kolei, w semestrze letnim obowiązkowe są: lekka atletyka, kajakarstwo, tenis oraz krykiet²².

Ekskluzywną grą dla Eton jest tak zwana Wall Game, sięgająca swoimi korzeniami XVIII wieku. Tradycyjnie rozgrywano ją między *collegers* (stypendystami) a *oppidans* (uczniami płacącymi chesne) w dzień Świętego Andrzeja. Polem gry jest wąski pas szerokości 5 metrów, ciągnący się wzdłuż długiego 110-metrowego muru z czerwonej cegły, oddzielającego szkołę od

¹⁹ Tamże.

²⁰ <http://www.etoncollege.com/Games2.aspx>

²¹ A. Guttmann, *Sports: The First Five Millennia*, Massachusetts 2003, s. 89.

²² Oficjalna strona szkoły www.etoncollege.com

Slough Road. Gra jest skrzyżowaniem „ulicznej bójki” z rugby²³. Jest to rodzaj piłki nożnej, w której zawodnik nie może dotknąć piłki ręką, nie może także dotknąć ziemi żadną częścią ciała poza rękami i stopami, nie wolno również dotykać swoich przeciwników. Sześciu z dziesięciu zawodników każdej drużyny formuje mur, który przemieszcza się wzdłuż realnego muru. Zawodnicy próbują przetoczyć piłkę i zwykle dzieje się to, z uwagi na grząski grunt, w pozycji „na czworakach”. Celem gry jest dostarczenie piłki z jednej strony boiska na drugą i zdobycie bramki. Gra jest bardzo trudna i w swojej istocie brutalna – zawodnicy upadają w błoto, często są przygniatani przez ciała kolegów. Dla zewnętrznego obserwatora gra wydaje się pozbawiona celu, szczególnie że od wielu lat nie zdobyto w niej bramki. Dzień, w którym jest rozgrywana został metaforycznie nazwany przez George’a Orwella „Popołudniem krwi, błota i deszczu”²⁴. We wspomnieniach absolwenta Eton, Johna Maynarda Keynesa możemy przeczytać, że

jest to gra wyjątkowo wyczerpująca i wymagająca znacznie więcej zręczności niż może się wydawać niedoświadczonym obserwatorom. Zręczność polega tu na pozbawionym skrupułów użyciu nacisku i naporu z jednoczesnym posuwaniem się do przodu, cał po bolesnym calu, w kierunku, jak się wydaje, nieprzeniknionej masy przeciwników²⁵.

Z kolei, współcześnie istniejący klub wioślarski Eton College szczyci się posiadaniem największej liczby łodzi ze wszystkich klubów tego typu na świecie. O istotnym znaczeniu wioślarstwa w historii szkoły świadczy fakt, iż to właśnie ono wraz z towarzyszącą mu pieśnią „Eton Boat Song” (która często ze względu na zawarte w niej przesłanie i linię melodyczną przypomina hymn, mylona jest z oficjalną pieśnią szkoły) uświetnia wszystkie najważniejsze uroczystości szkolne. W szóstej zwrotce (śpiewanej jako druga) możemy usłyszeć: „Rugby może być sprytniejsze, Harrow może tworzyć więcej szpalerów, ale my będziemy wiecznie wiosłować, miarowo od łuku do łuku i nic nie jest w stanie zerwać łańcucha, który stworzymy”. Pieśń kończą słowa: „Za dwadzieścia lat, taka pogoda może skusić nas do wstania z krzeseł naszych biur, może będziemy zbyt wolno wiosłować, i chłopcom będzie się wydawać, że jesteśmy starymi głupcami, ale wciąż będziemy kołysać się razem, będąc fanami najlepszej ze szkół”²⁶. Słowa tej pieśni zawie-

²³ T.J. Chandler, *Public School Sports*, Encyclopedia of Traditional British Rural Sports, red. T. Collins, J. Martin, Wray Vamplew, London 2005, s. 219-220.

²⁴ P.J. Beck, *Confronting George Orwell: Philip Noel-Baker and International Sport, Particularly the Olympic Movement as Peacemaker*, [w:] *Militarism, Sport, Europe: War Without Weapons*, The European Sports History Review, vol. 5, red. J.A. Mangan, London 2003, s. 191.

²⁵ V. Barnett, *John Maynard Keynes*, London 2013, s. 16.

²⁶ Oficjalna strona szkoły www.etoncollege.com

rają przesłanie, które łączy wspólne doświadczenie wiosłowania z więzami wobec przyjaciół-współtowarzyszy i szkoły, które tworzą się na całe życie. Wyrażają one także ideę wioślarstwa jako sportu kształtującego charakter. Porównanie z klubami sportowymi innych elitarnych szkół – Harrow i Rugby – wzmacnia poczucie elitarności.

Szkoła posiada też pokaźną sferę bigli, hodowanych tu od ponad stu pięćdziesięciu lat. Tradycją Eton jest urządzenie polowań, w których uczestniczą psy. W 1922 roku ukazała się monografia autorstwa A.C. Crossleya (*Eton college Hunt*), poświęcona temu cyklicznemu wydarzeniu. Inną zaś publikacją jest opowiadająca o historii polowań w szkole *A Short History of Beagling at Eton*.

Warto odnieść się do kilku wydarzeń z historii szkoły. Henryk VI, mając 19 lat, założył college w 1442 roku jako „The King’s College of our Lady of Eton besides Windsor”²⁷. Miał on wówczas wypowiedzieć – z dzisiejszej perspektywy prorocze – słowa, że „będzie on przewyższać wszystkie inne szkoły gramatyczne... i będzie nazywany damą, matką, mistress innych szkół gramatycznych”²⁸.

Uczniowie dzielili się na dwie grupy: *collegers* i *opiddans*. Ci ostatni płacili czesne i mieszkali w mieście, poza murami szkoły, podczas gdy *collegers* zamieszkiwali w internacie szkolnym i uczyli się za darmo. System internatowy wykształcił się na początku XVIII wieku, kiedy to powstały dwa rodzaje domów uczniowskich. Pierwszy, tzw. *lodging houses* (stancje, kwatery, pensjonaty?) prowadzone przez *Dames* (panie domu), oraz *Dominies* nadzorowane przez mężczyzn utrzymujących porządek²⁹.

Eton, w przeciwieństwie do innych szkół publicznych (poza Harrow), niemal od początku zostało zdominowane przez uczniów wywodzących się z klas wyższych i płacących czesne i, jak już wspomniano, wysoce wyselekcjonowanych na wejściu, aby kontynuować historię i legendę, a swoimi talentami, pochodzeniem i habitusem wyznaczać standardy. I może jeszcze, istotniejszym powodem tej wysokiej selekcji jest ich przeznaczenie do roli wizytówki szkoły, wpasowanie się w żywy mit Eton, a nie zawiedzenia nadziei.

Patric Joyce uważa, iż dominujący w szkole konformizm wytwarza mechanizm „pochłonięcia sobą” i strach przed niesprostaniem symbolice college’u. Całe życie w Eton, jak podkreśla, jest podporządkowane

²⁷ R. Nevill, *Floreat Etona*, s. 4.

²⁸ J. Gathorne-Hardy, *The Old School Tie. The Phenomenon of the English Public School*, London 1977, s. 25.

²⁹ Tamże, s. 29.

niepodważalnemu autorytetowi, który przyczynił się do wykształcenia się „czarnej strony” Eton, strony, w rezultacie której produkuje się ludzi bezgranicznie lojalnych nie wobec rodziny czy przyjaciół, nie wobec Oxbridge czy nawet Boga. Nawet nie wobec państwa czy narodu, ale wobec SZKOŁY³⁰.

Niewątpliwym sukcesem w tym kontekście jest aktywnie działające stowarzyszenie jej absolwentów – Old Etonian Association, istniejące od 1897 roku i zrzeszające 15 000 członków.

„Eton nie tylko jest powiązany z centrami angielskiej i brytyjskiej władzy, on jest od zawsze takim centrum”³¹. Jest to jedyna szkoła, która wykształciła 19 brytyjskich premierów (jednego Północnej Irlandii i jednego Tajlandii)³². Żadna szkoła nie wykształciła tylu synów arystokracji co Eton, który zawsze cieszył się popularnością wśród najznamienitszych rodów, nie wyłączając królewskiego. Jego absolwenci od zawsze byli przeznaczeni do Oxfordu i to „Eton uczynił Oxford uniwersytetem angielskiej arystokracji”³³.

Z analizy list szkolnych pochodzących z końca XVII i początku wieku XVIII wynika, iż były one układane według pochodzenia. Rozpoczynają ją nazwiska synów książęcych, earls, baronetów i innych wysoko urodzonych, a ich tytuły szlacheckie są drukowane na czerwono³⁴.

Niemniej jednak, jak zauważa Christopher Collins, synowie lokalnych kupców mogli uczęszczać do szkoły, a szkoła z początków XIX wieku może być postrzegana w kategoriach egalitarności czy demokracji. Wspólne uczenie się chłopców z klas wyższych z synami kupców było wówczas przyjęte. Oczywiście, istniała dystynkcja – szlachetnie urodzeni uczniowie posiadali specjalne przywileje, wyrażające się w odrębnym stroju, najlepszych miejscach w szkolnej kaplicy i względnej swobodzie zachowania³⁵. Wraz ze wzrostem świadomości klasowej, związanej z wyłanianiem się klasy średniej i pragnieniem zaznaczenia dystynkcji, szkoły publiczne stały się bardziej elitarne niż dotychczas. Również Eton pod koniec XIX wieku przeszedł metamorfozę:

bycie Etończykiem stało się samo w sobie realną społeczną dystynkcją, a przekonanie, że szlachetne urodzenie z jednej strony wymaga a z drugiej strony niesie ze sobą wyższy moralny kodeks, stało się niepodważalne³⁶.

³⁰ P. Joyce, *A State of Freedom: A Social History of The British State Since 1800*, Cambridge 2013, s. 283.

³¹ Tamże.

³² P. Moss, *Why has Eton produced so many prime ministers?*, BBC News, 12 may 2010.

³³ J. Corbin, *School Boy Life in England, An American View*, New York 1898, s. 65

³⁴ J. Gathorne-Hardy, *The Old School Tie*, s. 49.

³⁵ Ch. Hollins, *Eton: a History*, London 1960, s. 289.

³⁶ Tamże, s. 290.

Jedna z wcześniejszych wzmianek o funkcjonowaniu Eton pochodzi z XVII wieku, gdzie Mrs Pepys, który w lutym 1666 roku odwiedził College wypił warzone tam piwo i zapisał w swoim pamiętniku, że obie rzeczy – szkoła i trunek zrobiły na nim bardzo dobre wrażenie³⁷. Browar szkolny to nie jedyna niespodzianka. W dokumentach szkolnych z roku 1662 można przeczytać o paleniu tytoniu. Przymusowe palenie fajki odbywało się rano, gdyż wierzono, że przeciwdziała zarazie (*plaque*)³⁸. Wśród kontrowersyjnych, ze współczesnej perspektywy i wiedzy, rytuałów wymienić można obowiązkowe do końca XVIII wieku polowanie na barana, które odbywało się w wyjątkowo niehumanitarny sposób³⁹.

W wieku XIX w szkole panowały bardzo ascetyczne warunki. *Collegers* byli zakwaterowani gratis, jednak „jedzenie było tak słabe (dwa posiłki dziennie, w każdy piątek całkowita głódówka), a zakwaterowanie niewystarczające“, że rodzice musieli aranżować wiele rzeczy na własny koszt. Życie w college’u było „szorstkie i brutalne, że pomimo korzyści wielu rodziców nie decydowało się na posyłanie tam swoich synów“⁴⁰.

W zimie nie ogrzewano klas, nie wietrzono ich również w lecie, a biurka były tak wąskie, że z trudem można było z nich korzystać⁴¹. Okna w pokojach chłopców były pozbawione zasłon, jak w więzieniu lub szpitalu dla psychicznie chorych. Wymiary niektórych pokoi liczyły 5 na 6 stóp, z których część nie miała drewnianej podłogi, a za łóżko służyła drewniana prasa⁴². Zwyczajem było spanie w jednym łóżku po dwóch, trzech chłopców, jako że w statucie Eton (inaczej niż miało to miejsce w innych szkołach, jak np. Westminster czy Harrow) było zaznaczone, iż praktyka taka może mieć miejsce do ukończenia czternastego roku życia⁴³.

Pomimo surowych warunków panujących w college’u, dyrektorzy szkoły byli osobami zamożnymi, co wynikało z konieczności płacenia przez uczniów nieoficjalnych „napiwków“ i zostawiania gratyfikacji finansowej przed opuszczeniem szkoły⁴⁴.

Jeszcze do roku 1970 (niektórzy autorzy wydłużają ten okres o 10 kolejnych lat) panowały w Eton kary cielesne, a drewniany klęcznik był świad-

³⁷ R. Nevill, *Floreat Etona*, s. 15.

³⁸ Tamże, s. 17.

³⁹ Tamże, s. 18.

⁴⁰ P. Hirsch, M. McBeth, *Teacher Training at Cambridge; the Initiatives of Oscar Browning*, London 2004, s. 16.

⁴¹ L. Rose, *The Erosion of Childhood: Child Oppression in Britain 1860-1918*, London 1991, s. 164.

⁴² R. Nevill, *Floreat Etona*, s. 60.

⁴³ J. Gathorne-Hardy, *The Old School Tie*, s. 45.

⁴⁴ Tamże, s. 27.

kiem wielu łez i upokorzeń. Piątek wyznaczono jako Dzień chłosty (*Flogging day*)⁴⁵. Początkowo przybierały one postać publicznych ceremonii, w trakcie których winnemu wymierzano karę chłosty w szkolnej bibliotece. W latach 60. XX wieku karanie stało się czynnością bardziej intymną – chłostę zastąpiono biciem kijami w biurze dyrektora.

System dyscypliny wiązał się w Eton z systemem prefektów (*prefects*) – starszych chłopców odpowiedzialnych za porządek i dyscyplinę. Byli oni podzieleni na trzy grupy. Pierwsza, nazywana potocznie *Pop*, składała się z chłopców należących do Stowarzyszenia Eton (Eton Society) i wyróżniała poprzez noszenie eleganckich prążkowanych spodni, fantazyjnych kamizelek, szamerowanych fraków, postawionych kołnierzyków z białymi muszkami oraz kwiecistych butonierek. Cieszyli się oni ogromnym prestiżem i szacunkiem młodszych chłopców. Dopiero w latach 70. XX wieku zakazano im wymierzania kar cielesnych (przedtem mogli to czynić w sposób nieskrępowany według własnej woli)⁴⁶. Druga grupa to Kapitanowie Domów (*House Captains*), którzy wyróżniali się marmurkowo-szarymi kamizelkami. Trzecia grupa – tzw. *Sixth Form Select* – składająca się z 20 chłopców, w połowie ze stypendystów King's Scholars i z Opiddan, wyróżniali się noszeniem srebrnych guzików przy kamizelkach.

Praktyka fagging stała się zorganizowanym systemem brutalności i okrucieństwa. Musiałem często czekać na mojego pana do pierwszej lub drugiej w nocy (...) byłem bity po rękach tylną częścią szczotki lub po obu stronach twarzy, ponieważ nie zamknąłem okiennicy obok łóżka mojego pana wystarczająco mocno lub z powodu tego, iż ścieląc jego łóżko, brzeg spodniego prześcieradła wystawał nazbyt wysoko⁴⁷.

System surowej dyscypliny jest bardzo różnie oceniany przez byłych uczniów Eton. Podczas gdy jedni wspominają go z odrazą, są też tacy, którzy założyli „Eton Block Club”, gdzie z nostalgią wspominali czasy kar cielesnych, podkreślając ich zbawienny wpływ na ich życie⁴⁸. Jednym z uzasadnień wprowadzenia systemu była konieczność zapanowania nad ogromną liczbą niesubordynowanych uczniów. Warto wspomnieć, że w 1834 roku w Eton na 570 uczniów przypadało 9 nauczycieli pilnujących porządku, stąd jedynym elementem kontroli była chłosta⁴⁹. Szkołę niejednokrotnie (z uwagi na surowe warunki życia) ogarniały więc fale buntu. Jedna z najbardziej

⁴⁵ R. Nevill, *Floreat Etona*, s. 9.

⁴⁶ S.G. Brint, *Schools and Societies*, Stanford 2006, s. 150.

⁴⁷ Sir Henry Churchill Maxwell-Lyte, *A History of Eton College 1440-1875*, s. 534, cytując za: J. Corbin, *School Boy Life*, s. 65.

⁴⁸ L. Rose, *The Erosion of Childhood*, s. 164.

⁴⁹ E.E. Cowie, *Education. Examining the Evidence in Nineteenth Century England*, London 1973, s. 9.

znanych rewolt miała tam miejsce w 1774 roku, kiedy to ponad połowa uczniów (160 chłopców) na znak buntu wrzuciła swoje książki do Tamizy i w marszu opuściła szkołę, przysięgając, iż nigdy do niej nie wróci. Jednym z liderów był Lord Harrington, który powróciwszy do mieszkającego w Londynie ojca, został przez niego odprawiony w drzwiach – nakazał mu wrócić do szkoły⁵⁰. Dr Crichton-Browne uważa, że wprowadzenie kar cielesnych do szkoły było związane z kultem machismo, „wszechobecnym przekonaniem, że sprzyjają one męskości i samodzielności (...) koniecznej do oderwania chłopców od matki, od jej opieki i zależności”⁵¹.

Kontrolująca szkołę Taunton Commission wydała w 1868 roku raport, który krytykował szkołę za produkowanie absolwentów pozbawionych wiedzy „z bardzo nierozbudzonymi umysłami i przyzwyczajonych do intelektualnego lenistwa”. Z drugiej strony jednak, podkreślano w nim ich wspaniałe charaktery, łączące „zdolność zarządzania innymi z kontrolą nad samym sobą” i „umiejętność łączenia wolności z porządkiem... publicznym duchem, wigorem i męskością”⁵². Ocena ta wpisuje się doskonale w jedną z najbardziej znanych anegdot o Eton. Dyrektor zarządzający szkołą w latach 1809-1834, dr Keate, nie znosił widoku chłopców z parasolami. Uważał, że należy znaleźć to, co najlepsze w każdym rodzaju pogody, a chronienie się przed przemoknięciem uważał za zniewieściale⁵³.

Jednak zarówno ascetyczne warunki, jak i system surowej dyscypliny nie zniechęcał rodziców, którzy jeszcze w latach 60. XX wieku zapisywali synów do szkoły bezpośrednio po urodzeniu. Istniała wówczas tzw. House List (która nadal istnieje i można zapisać syna nawet przed ukończeniem 10. roku życia).

Współcześnie Eton pozostaje nadal symbolem prestiżu i elitarności. Potwierdza to bez wątplenia analiza rankingu szkół, ze względu na udział ich absolwentów w elicie brytyjskiej. Przedstawia się on następująco: miejsce pierwsze zajmuje Eton College (330 osób), drugie: Winchester College (92), trzecie Charterhouse School (74), czwarte Rugby School (71), piąte Westminster School (69), szóste Marlborough College (65), ósme wspólnie: Harrow School i St Paul’s Boys School (po 57), dwunaste Schrewsbury School (47), szesnaste St Paul’s Girls School (37)⁵⁴. Uwzględniając kryterium konkretnej profesji, najwięcej absolwentów niezależnych szkół publicznych jest członkami absolutnej elity zawodowej: sił zbrojnych, biznesu, administracji pań-

⁵⁰ R. Nevill, *Floreat Etona*, s. 23.

⁵¹ L. Rose, *The Erosion of Childhood*, s. 164.

⁵² Tamże, s. 200.

⁵³ R. Nevill, *Floreat Etona*, s. 75.

⁵⁴ Dane na podstawie Table 2. The Top 100 Schools, w: *The Educational Backgrounds of the Nation’s Leading People*, The Sutton Trust, November 2012, s. 7.

stwowej, dyplomatów, sektora usług finansowych, dziennikarzy, prawników, literatów, lekarzy i urzędników państwowych⁵⁵. Eton nadal pozostaje symbolem i miejscem absolutnego elitaryzmu i społeczno-edukacyjnego sukcesu.

Postscriptum. Eton's style

17 października 2012 roku w Sieci pojawił się teledysk parodiujący piosenkę Gangam Style, nakręcony przez obecnych uczniów Eton. Towarzyszyło temu przesłanie „Drodzy użytkownicy sieci z całego świata. To podarunek płynący prosto z serca od wesołych chłopaków ze starego Eton. Dużo miłości. Ekscentryczni w pewnym stopniu“. W ciągu 24 godzin od ukazania się tegoż filmu, w Sieci odnotowano ponad 43 tysiące wejść⁵⁶.

Nagrany przez uczniów Eton teledysk z parodią słynnego pop-rapowego przeboju Gangam Style posługuje się językiem slangowym, w dużej mierze niezrozumiałym dla większej części słuchaczy. Nie wynika to jednak z nawiązania do rapu, lecz z języka wytworzonego w ramach tradycji Eton. Pierwowzór piosenki to satyra – jak się potocznie uważa – na styl najbogatszej dzielnicy Seulu – Gangam. Jednak, podobnie jak ma to miejsce w parodii z Eton, artyści nie do końca krytykują i wyśmiewają się ze stylu życia, o którym śpiewają i który, co warto podkreślić, reprezentują. Chłopcy z Eton, podobnie jak koreański zespół PSY, pokazują dystans do tego, o czym śpiewają. Nie bez znaczenia jest tu fakt, iż zarówno ich strój, jak i przechodzenie po określonej części trawnika wskazuje, że należą do najbardziej elitarniej grupy prefektów dbających o dyscyplinę. Bez wątplenia, strój jest elementem dystynkcji i symbolem college'u⁵⁷.

W sposób dowcipny i dosadny, a zarazem nie pozbawiony dystansu do samych siebie, czterech chłopców opisuje surowe, acz nie pozbawione uroku życie w tej elitarniej, wielowiekowej instytucji kształcenia na poziomie średnim, która stała się symbolem Wielkiej Brytanii. Z piosenki można dowiedzieć się kilku faktów o życiu w tej elitarniej szkole. Są to jednak, co szcze-

⁵⁵ Dane na podstawie Table 5. School attended by different profession, w: *The Educational Backgrounds*, s. 7.

⁵⁶ W czerwcu 2014 roku licznik „youtube“ odnotował ponad trzy miliony wejść na Eton Gangam Style.

⁵⁷ Przez ponad 100 lat chłopcy z Eton byli zmuszeni do noszenia czarnych cylindrów i fraków, zarówno w szkole, jak i poza terenem szkoły. 13 października 1972 roku pozwolono im na noszenie zwykłych ubrań poza terenem college'u. „New York Times“ zacytował wówczas uczniów Eton uczestniczących w koncercie rockowym: „Nigdy już nie będziemy wyglądać tak konspiracyjnie idiotycznie“ (D.L. Brunsmann, *The School Uniform Movement and What It Tells Us About American Education*, Oxford 2004, s. 7).

gólnie warto podkreślić, fakty stanowiące część wiedzy potocznej, które łatwo zweryfikować na oficjalnej i dostępnej wszystkim stronie Eton College. Chłopcy opowiadają o życiu codziennym w szkole, jak choćby o pewnych wyjątkach z regulaminu stosowanego do spóźnień: „Jeśli spóźnisz się do kaplicy, zamkną ci drzwi tuż przed nosem, w konsekwencji będziesz musiał trzy dni z rzędu podpisywać się w specjalnej książce o określonej bardzo wczesnej godzinie”. Śpiewają o 200-stronicowej książce zawierającej plan zajęć, zasady panujące w szkole, mapę obiektu i listę nauczycieli, którą musi poznać każdy nowo przybyły uczeń. Odwołują się do wspaniałych bibliotek, bogatych w oryginalne i rzadkie zbiory. Tekst traktuje również o słynnej grze Wall Game, która jest strasznie nudna i nikt nie strzelił w niej gola od trzech lat. Śpiewają również o sforze bigli, własnym jeziorze i w końcu o nieco dziwacznej – jak podkreślają – tradycji ubierania się w białe koszule i fraki każdego dnia. O czym jeszcze śpiewają chłopcy? O picciu dużej ilości drogiego szampana, który mąci im w głowie i o nieprzystosowaniu do życia w społeczeństwie, a szczególnie o problemach z dziewczętami. Po każdej zwrotce pojawia się refren: „tak, to styl etończyka”.

O przeboju z Eton rozpisują się gazety. Mówi się o tendencjach egalitarnych, że chłopcy z elitarniej szkoły są bliscy zwykłym chłopcom i mają te same problemy. O przestarzałości systemu. O samoświadomości uczniów. Jednak parodia stylu Eton nie jest zwykłą parodią, jest czymś więcej. To parodia sposobu postrzegania szkoły z zewnątrz, to parodia potocznych przekonań na temat szkoły. Eton stanowi przecież miejsce wychowywania najbardziej inteligentnej młodzieży, charakteryzującej się absolutną świadomością tego, czym jest szkoła do której chodzą i jaka symbolika jej towarzyszy. Bez wątplenia, 43 tysiące wejść na stronę parodii Gangam Style w ciągu 24 godzin pokazuje, iż był to doskonały sposób na przypomnienie społeczeństwu o Eton, a poprzez odwołanie się do wspólnego najniższego mianownika (nie zapominajmy bowiem, iż zgodnie z teorią Stuarta Halla, każdy przekaz ma trzy sposoby dekodowania, a czytelnicy dzielą się na „świadomych” i „nawnych”) zdobyć sympatię zwykłych ludzi i zaistnieć w mediach...

BIBLIOGRAFIA

- Barnett V., *John Maynard Keynes*, London 2013.
Beck P.J., *Confronting George Orwell: Philip Noel-Baker and International Sport, Particularly the Olympic Movement as Peacemaker*, [w:] *Militarism, Sport, Europe: War Without Weapons*, The European Sports History Review, vol. 5, red. J.A. Mangan, London 2003.
Brint S.G., *Schools and Societies*, Stanford 2006.

- Brunsmann D.L., *The School Uniform Movement and What It Tells Us About American Education*, Oxford 2004.
- Chandler T.J., *Public School Sports*, Encyclopedia of Traditional British Rural Sports, red. T. Collins, J. Martin, Wray Vamplew, London 2005.
- Cookson Jr. P.W., *Caroline Hodges Persell, Preparing for Power. Cultural Capital and Curricula in America's Elite Boarding Schools*, New York 1985.
- Corbin J., *School Boy Life in England. An American View*, New York 1898.
- Cowie E.E., *Education. Examining the Evidence in Nineteenth Century England*, London 1973.
- Fraser N., *Importance of Being Eton: Inside the world's Most Powerful School*, London 2012.
- Gathorne-Hardy J., *The Old School Tie. The Phenomenon of the English Public School*, London 1977.
- Gathorne-Hardy J., *The Public School Phenomenon*, London 1977.
- Guttmann A., *Sports: The First Five Millennia*, Massachusetts 2003.
- Hirsch P., McBeth M., *Teacher Training at Cambridge; the Initiatives of Oscar Browning*, London 2004.
- Holehouse M., *Eton boys are taught they were born to rule. It's a shame so many are not*, „The Telegraph“ z 24 maja 2013.
- Hollins Ch., *Eton: a History*, London 1960.
- Howard E., *Everyday life in a boys' public school: Eton*, Edwardian Promenade, 2011, 13 December, adres internetowy: <http://www.edwardianpromenade.com/education/boys-public-school-eton/>
- Joyce P., *A State of Freedom: A Social History of The British State Since 1800*, Cambridge 2013.
- Moss P., *Why has Eton produced so many prime ministers?*, BBC News, 12 may 2010.
- Nevill R., *Floreat Etona, Anecdotes and Memories of Eton College*, London 1911.
- Prospekt szkoły Eton College na rok szkolny 2009-2010, Newsbury, Berkshire, UK.
- Rose L., *The Erosion of Childhood: Child Oppression in Britain 1860-1918*, London 1991.
- Swartz D., *Culture and Power: The Sociology of Pierre Bourdieu*, London 1997.
- The Educational Backgrounds of the Nation's Leading People*, The Sutton Trust, November 2012.
- Waugh E., *Two Lives: Edmund Campion and Roland Knox*, London 2005.
- Wilkinson R., *Gentlemanly Power: British Leadership and the Public School Tradition; a Comparative Study in the Making of Rulers*, Oxford 1964.
- <http://www.ukboardingschools.com/school/eton-college.html>
<http://www.etoncollege.com/Games2.aspx>
www. Etoncollege.com – oficjalna strona szkoły